

SL

SL

SL

KOMISIJA EVROPSKIH SKUPNOSTI

Bruselj, 3.9.2008
COM(2008) 534 konč.

**SPOROČILO KOMISIJE SVETU, EVROPSKEMU PARLAMENTU, EVROPSKEMU
EKONOMSKO-SOCIALNEMU ODBORU IN ODBORU REGIJ**

**Evropska strategija za morsko in pomorsko raziskovanje
Skladen okvir za Evropski raziskovalni prostor v podporo trajnostni uporabi oceanov in
morij**

1. UVOD

Morsko okolje obsega dve tretjini našega planeta in s svojimi obsežnimi viri, ki so osnova številnih gospodarskih dejavnosti, ponuja številne možnosti za blaginjo državljanov. Pomorske regije EU zagotavljajo okoli 40 % njenega BDP, pomorsko gospodarstvo pa 3 do 5 % (glej okvir 1).

Vendar zaradi povečanega obsega svetovne trgovine in konkurence človekove dejavnosti povzročajo pritisk na okolje, ki ogroža morsko ekologijo in trajnostne pomorske dejavnosti. Brez ustreznega reševanja bi lahko zlasti vse večje povpraševanje po pomorskem prometu, turizmu, razvoju obalnih območij, ribištvu in ribogojstvu, varnosti, nadzoru itd. pomenilo veliko grožnjo morskemu okolju in biotski raznovrstnosti.

Znanost in tehnologija sta eden ključnih dejavnikov za usklajevanje spodbujanja trajnostnega gospodarskega razvoja pomorskih dejavnosti in ohranjanja okolja. Na odprtem svetovnem trgu konkurenčnost naprednih gospodarstev, kot je EU, izvira iz njihove zmožnosti zagotavljanja blaga in storitev z visoko dodano vrednostjo, ki temeljijo na znanju. Prizadevanja na področju raziskav in tehnološkega razvoja (RTR) so zato potrebna, da se poveča njihova ekološka učinkovitost in da se najdejo rešitve za odpravo netrajnostne uporabe virov. V EU trenutno potekajo številne dejavnosti morskega in pomorskega raziskovanja, tovrstna prizadevanja pa je treba čim učinkoviteje uskladiti.

Znanje in inovacije, ki so povezani s pomorstvom, zaradi svoje zapletenosti zahtevajo celostni pristop. Potrebne so celostne in dinamične evropske raziskave, da se v okviru pristopa, ki temelji na ekosistemi, razrešijo zapletena vprašanja in najdejo skladne rešitve za izkoriščanje celotnega gospodarskega potenciala morij.

V zvezi s tem je Komisija v svojih strateških ciljih (2005–2009) potrdila:

„... posebno potrebo po vseobsegajoči pomorski politiki, katere namen bi bil na okoljsko trajnostni način razvijati uspešno pomorsko gospodarstvo. Takšno politiko bi morala podpirati odličnost v znanstvenih raziskavah, tehnologijah in inovacijah na področju pomorske znanosti.“

S to trditvijo je Komisija poudarila potrebo po spodbujanju **odličnosti** v morskih in pomorskih raziskavah in tehnološkem razvoju skladno z göteborgsko¹ in lizbonsko strategijo².

Predlog za vzpostavitev **Evropskega raziskovalnega prostora (ERP)**³ je pet let po njegovem oblikovanju še vedno glavna vodilna vizija za doseg optimalnega in učinkovitega evropskega raziskovalnega sistema. Je osrednji steber „lizbonske strategije“ EU za rast in nova delovna mesta, ki je zasnovana na uresničevanju „na znanju temelječega gospodarstva in družbe“.

¹ Sporočilo Komisije z dne 13. decembra 2005 o pregledu strategije trajnostnega razvoja – Izhodišča za ukrepanje (COM(2005) 658 konč.).

² Lizbonska strategija: http://ec.europa.eu/growthandjobs/index_en.htm.

³ Sporočilo Komisije – Evropskemu raziskovalnemu prostoru naproti (COM(2000) 6 konč.).

Evropska komisija je leta 2007 objavila zeleno knjigo o ERP⁴, v kateri je pregled dosedanjega napredka. To je vodilo k javnim posvetovanjem, po katerih so v letu 2008 sprožene nove pobude za nadaljnjo spodbudo ERP. Te vključujejo pet novih pobud o posebnih področjih ERP in okrepljenem „partnerskem“ upravljanju v okviru tako imenovanega ljubljanskega procesa⁵. Predlagana strategija za morsko in pomorsko raziskovanje je skladna z razvojem širše politike ERP in je tudi njegov del. Ima ključno vlogo v evropski raziskovalni politiki, saj je eden prvih poskusov **popolne vzpostavitve ERP** znotraj raziskovalnega sektorja v okviru procesa, ki se je začel v Galwayu⁶.

Kot odziv na zeleno knjigo o prihodnosti pomorske politike EU iz junija 2006 in za tem še posvetovanj so sledili številni pomembni prispevki znanstvenih skupnosti in drugih zainteresiranih strani, ki so pozvali k novim spodbudam za morske in pomorske raziskave EU. To sta še dodatno okrepili konferenca v Bremnu, ki jo je aprila 2007 organiziralo nemško predsedstvo, in deklaracija, ki jo je morska znanstvena skupnost junija 2007 objavila na konferenci EurOCEAN 2007 v Aberdeenu⁷. V aberdeenski deklaraciji je bila Komisija pozvana, da v okviru evropske pomorske politike v letu 2008 sproži celotno evropsko strategijo za morsko in pomorsko raziskovanje in oblikuje trajnostni postopek za nadzor njenega izvajanja in napredka.

Komisija je v svojem „**Sporočilu o celostni pomorski politiki za EU**“⁸ iz oktobra 2007 ponovno potrdila svoj osrednji cilj ustvarjanja optimalnih pogojev za razvoj pomorskih sektorjev in obalnih regij z zagotovitvijo, da bodo uresničeni cilji okoljske zakonodaje EU, zlasti tisti iz okvirne direktive o morski strategiji⁹.

Po sporočilu o pomorski politiki je bil dogovorjen akcijski načrt. V njem je bil napovedan razvoj **strategije za morsko in pomorsko raziskovanje** (predmet tega sporočila), ki bo potekal ob posvetovanju z državami članicami in zainteresiranimi stranmi in zajemal infrastrukturo, izobraževanje, krepitev zmogljivosti in večtematski pristop¹⁰.

Namen strategije je predlagati sredstva za boljše povezovanje med morskimi in pomorskimi raziskavami. Sporočilo, ki priznava pomen prizadevanj v okviru različnih morskih in pomorskih raziskovalnih disciplin (npr. čistejši in učinkovitejši motorji, ki se uporabljajo na morju, bolj oblikovana plovila, optimalna logistika prometnih tokov, varnost in zaščita pomorskih dejavnosti, podoba pomorskega prometa itd.), se bo nanašalo na izboljšanje medsebojnega delovanja med morskimi in pomorskimi raziskavami in ne bo posebej obravnavalo dobro uveljavljenih raziskovalnih sektorjev.

⁴ Zelena knjiga – Evropski raziskovalni prostor: Nove perspektive (COM(2007) 161 konč.).

⁵ Sklepi Sveta o zagonu "ljublanskega procesa" – v smeri popolne uresničitve ERP, sprejeti 30. maja 2008.

⁶ Galwayska deklaracija, sprejeta 13. in 14. maja 2004: http://www.eurocean2004.com/pdf/galway_declaration.pdf.

⁷ Aberdeenska deklaracija, sprejeta junija 2007: http://ec.europa.eu/maritimeaffairs/pdf/Aberdeen_Declaration_final_2007.pdf.

⁸ Sporočilo Komisije – Celostna pomorska politika za Evropsko unijo (COM(2007) 575 konč.).

⁹ Direktiva 2008/56/ES Evropskega parlamenta in Sveta o določitvi okvira za ukrepe Skupnosti na področju politike morskega okolja (Okvirna direktiva o morski strategiji), UL L 164, 25.6.2008.

¹⁰ Akcijski načrt SEC(2007) 1278, priložen Sporočilu „Celostna pomorska politika za Evropsko unijo“ (COM(2007)575), oddelek 5, Oblikovanje na znanju in inovacijah temelječe podlage za pomorsko politiko.

Okvir 1 – Pomorsko gospodarstvo *(dejstva in podatki o pomorstvu – zelena knjiga – Prihodnji pomorski politiki za Unijo naproti)*

Pomorsko gospodarstvo je zelo raznoliko in z njim povezana vprašanja so si pogosto nasprotujoča:

- Pomorski promet (90 % zunanje trgovine in 40 % notranje trgovine v EU poteka po morju; več kot 1 200 evropskih pristanišč letno sprejme 3,5 milijarde ton tovora in 350 milijonov potnikov).
- Ladjedelništvo (ladjedelnice in dobavitelji pomorske opreme zagotavljajo 0,8 milijona neposrednih in posrednih visokokvalificiranih delovnih mest in imajo promet 90 milijard EUR; Evropa je vodilna svetovna proizvajalka visoko razvitih plovil, kot so trajekti in ladje za križarjenje).
- Energija (morja in oceani so neraziskan vir alternativnih virov energije, kot so energija plimovanja in valovanja ter energija vetra na morju, ki je leta 2005 znašal 121 milijonov EUR).
- Ribištvo in ribogojstvo (0,5 milijona delovnih mest; 0,3 % BDP EU, kar je približno 20 milijard EUR letno; ribogojstvo znaša 19 % skupne ribolovne proizvodnje Unije).
- Turizem in obalna območja (pomorski turizem zagotavlja približno 3 milijone delovnih mest s prometom, ki je leta 2005 znašal 72 milijard EUR).
- Novi viri in morska tehnologija (novi sektor z načrtovano letno 10-odstotno rastjo in svetovnim trgom v višini 2,4 milijarde EUR).

2. PRISTOP

V strategiji bodo predlagani konkretni ukrepi in mehanizmi za izboljšanje učinkovitosti in odličnosti morskih in pomorskih raziskav z namenom spopadanja z izzivi in izkoriščanja priložnosti, ki jih nudijo oceani in morja.

Strogo sektorski in tematski pristop k raziskavam ne zadostuje več. Raziskave EU so lahko pomembne za spodbujanje skupnih prizadevanj morskih in pomorskih raziskovalnih skupnosti, ki presegajo okvire določenih sektorjev. Učinkovitejše povezovanje, združevanje znanja in virov, pa tudi dolgoročno trajnostno partnerstvo bodo podlaga za usklajeno določitev raziskovalnih potreb in prednostnih nalog.

Zato je v strategiji določeno, da se:

1. z okrepljenim povezovanjem znanja in raziskav obravnavata **zapletenost sistema** in medsebojno učinkovanje. Skušalo se bo premostiti tradicionalne meje med znanostjo in oblikovanjem politike, znanostjo in tehnologijo, znanstvenimi disciplinami in industrijskimi sektorji. Določena bodo sredstva za spodbujanje odličnosti, pa tudi za večdisciplinarne in večsektorske raziskave in inovacije;
2. uvedejo nove oblike vodenja raziskav, ki si bodo prizadevale za soglasje vseh zadevnih strani in bodo vzpostavile stalen dialog med znanstveniki, oblikovalci

politik, industrialci in predstavniki družbe. Vodenje bo upoštevalo pet glavnih vodilnih načel ljubljanskega procesa.

Vloga Evropske komisije pri izvajanju te strategije je:

- v celoti izkoristiti vse instrumente Skupnosti, vključno s sedmim okvirnim raziskovalnim programom (7OP), kot sredstvo za doseganje ciljev strategije,
- omogočiti usklajen pristop držav članic, ki bo prispeval k uresnitvi ciljev strategije,
- v partnerstvu z državami članicami ter morskimi in pomorskimi znanstvenimi skupnostmi spremljati izvajanje in stalno prilagajanje strategije.

Evropska komisija bo sprejela ukrepe v partnerstvu z državami članicami, tretjimi državami ter zainteresiranimi stranmi na področju morskih in pomorskih raziskav.

3. OBRAVNAVANJE ZAPLETENOSTI SISTEMA

Pri obravnavanju zapletenosti sistema bodo ključni naslednji vidiki:

- **krepitev zmogljivosti:** spodbujanje razvoja novih sredstev za doseg ambicioznejših ciljev na področju raziskav. Veliko infrastrukture je stare, specializirana infrastruktura je draga. Potrebni so nova znanja in spretnosti ter vzgojne pobude, ki bodo privabili nove strokovnjake in upoštevali interdisciplinarno naravo raziskav;
- **povezovanje** med vzpostavljenimi morskimi in pomorskimi raziskovalnimi disciplinami. Namen tega vidika bo tesnejše povezovanje znanja in raziskovalnih skupin z medsebojnim bogatenjem, mrežami in izmenjavo informacij, da se okrepi odličnost v znanosti. S spodbujanjem medsektorskega povezovanja in boljšim prenosom znanja se bodo lahko sedanji in novi trgi na področjih, kot so morska tehnologija, energetika, ribogojstvo in varnost, opirali na inovacije, ki temeljijo na znanju, obenem pa zagotovili trajnost morskih dejavnosti, nova delovna mesta ter boljše proizvode in postopke;
- **sinergije** z državami članicami, regijami in industrijskimi sektorji ter med njimi. Financiranje Skupnosti za raziskave je le majhen del javnih sredstev za RTR. Večji del javnih sredstev za raziskave v Evropi se porabi v okviru nacionalnih in regionalnih programov. Vendar prizadevanja EU na področju raziskav še vedno zaostajajo za ciljem, določenim v Lizbonski agendi, v kateri so se države članice zavezale, da bodo 3 % svojega BDP namenile za raziskave in razvoj (R&R)¹¹. Zato je pomembno, da države članice in regije uporabijo instrumente Evropske skupnosti, kot so okvirni raziskovalni program, sredstva kohezijskega sklada ter okvirni program za konkurenčnost in inovacije, in tako okrepijo javne in zasebne naložbe.

Mednarodna razsežnost pomorske politike EU je pomemben dejavnik, ki se dotika teh treh smernic. Dejstvo je, da si morja in oceane, ki obdajajo Evropsko unijo in njene najbolj oddaljene regije, delimo s tretjimi državami. Mednarodno znanstveno sodelovanje je

¹¹ Sporočilo Komisije z dne 11. septembra 2002 – Več raziskav za Evropo: do 3 % BDP (COM(2002) 499 konč.).

pomembno orodje za usklajeno in celostno vodenje pomorskih dejavnosti v skupnih morjih. Druge koristi mednarodne razsežnosti bodo izvirale iz možnosti izkoriščanja znanja in spretnosti, ki vzajemno bogatijo, da se obravnavajo skupni izzivi in doseže kritična masa, kar za določene kategorije raziskav samo na evropski ravni ne bi bilo mogoče.

V pododdelkih, ki sledijo, bodo predstavljeni različni vidiki, ki jih je treba obravnavati, in sicer predvsem njihova področja uporabe. Razdeljeni bodo na posebne dejavnosti, ki jih je treba v prihodnjih letih izvajati. Te dejavnosti se bodo izvajale v okviru partnerstev, ki bodo vključevala različne dejavnike morskih in pomorskih skupnosti ter Komisije, in v duhu ERP.

3.1. Krepitev zmogljivosti

Področje uporabe

- izgradnja nove infrastrukture za raziskave in opazovanja,
- spodbujanje novih in interdisciplinarnih znanj in spretnosti ter inovacijskih zmogljivosti,
- razvoj novih modelov za višješolsko izobraževanje na morskem/pomorskem področju (npr. prek tematskih skupnosti znanja in inovacij na Evropskem inštitutu za inovacije in tehnologijo – EIT),
- raziskovanje novih finančnih shem, ki združujejo različne vire naložb.

Da lahko Evropa ohrani vodilno vlogo v morskih raziskavah, mora opredeliti sredstva, s katerimi lahko okrepi svoje zmogljivosti za izvajanje raziskav. Raziskovalne zmogljivosti vključujejo inovativne sheme financiranja, novo raziskovalno infrastrukturo ter razvoj nove generacije raziskovalcev in inženirjev. Evropski strateški forum za raziskovalne infrastrukture (ESFRI) je opredelil seznam pomembnih morskih raziskovalnih infrastruktur, ki je dobra podlaga za določitev prednostnih nalog na tem področju.

Prizadevati bi si morali tudi za spodbujanje krepitve človeških kapacitet, da bi raziskovalna kariera in mobilnost raziskovalcev postali privlačnejši. Za podporo gospodarskega in okoljskega razvoja v morskem in pomorskem sektorju so potrebni ustrezni visokokvalificirani raziskovalci in podporno osebje.

Strategija bo spodbudila izmenjavo osebja znotraj industrije in raziskav ter med njimi, pa tudi hitro vključevanje napredka na področju znanja v izobraževalne sheme in sheme vseživljenjskega učenja. Potrebna je izmenjava znanja med raziskovalnimi organizacijami in visokošolskimi ustanovami. Razmisliti je treba tudi o dejavnostih novo ustanovljenega EIT ter njegovih skupnostih znanja in inovacij.

Ukrepi, ki jih je treba izvesti

- (1) razviti trajnostno podporo specializiranim vseevropskim raziskovalnim infrastrukturam¹², ki so potrebne za obravnavanje ugotovljenih izzivov in

¹² Na primer oceanski observatoriji, specializirana raziskovalna plovila, podmorska tehnologija, sistemi za opazovanje oceanov s satelitov in na kraju samem, objekti za neprekinjeno spremljanje in zbiranje

možnosti, vključno s tistimi, ki so predlagane v okviru trenutnega načrta ESFRI in integriranih infrastrukturnih pobud (I3) 7OP,

- (2) na evropski ravni določiti naložbene zahteve (vključno z njihovimi obratovalnimi stroški) za novo infrastrukturo, ki je potrebna za podporo vseevropskih in mednarodnih morskih in pomorskih raziskav (na primer s sofinanciranjem iz sredstev kohezijskega sklada),
- (3) razviti ustrezna nova in interdisciplinarna znanja in spretnosti, izobraževalne in inovacijske zmogljivosti ter se tako odzvati na trenutna socialno-ekonomska in kulturna gibanja in zahteve,
- (4) učinkoviteje izkoristiti obstoječe in nove človeške in finančne vire. To lahko temelji na obstoječih shemah na evropski, nacionalni in regionalni ravni (na primer uporaba smernic o državni pomoči za zaposlovanje, izobraževanje in usposabljanje, možnosti, ki jih nudijo sredstva kohezijskega sklada za človeške vire in podporo RTR malim in srednjim podjetjem, možnosti, ki jih nudi program Leonardo da Vinci za izobraževanje in usposabljanje, okvirni raziskovalni programi, okvirni program za konkurenčnost in inovacije (PKI) itd.).

Komisija bo zato v letu 2009 spodbujala številne dejavnosti, zlasti razvoj trajnostne podpore specializirani vseevropski raziskovalni infrastrukturi in omogočanje ugotavljanja potreb regionalne raziskovalne strukture, ki dopolnjuje načrt ESFRI in integrirane infrastrukturne pobude. Prav tako bo motivirala države članice in regije, da za te namene uporabijo razpoložljiva sredstva Skupnosti in sprejmejo usklajen pristop k novemu modelu za izobraževanje ter razvijejo politiko morske infrastrukture, ki podpira odličnost v Evropi, ter s tem znanstvenikom iz majhnih in novih držav članic brez raziskovalne infrastrukture omogočijo dostop.

3.2. Povezovanje

Področje uporabe

- opredelitev večtematskih raziskovalnih ciljev na tradicionalno izoliranih področjih raziskav, podnebne spremembe, promet, energetika, biotehnologija, okolje in prehrana, pa tudi spodbujanje interdisciplinarnih pristopov,
- omogočanje tesnejšega povezovanja in učinkovitejše uporabe podatkovnih zbirk o morju,
- zagotovitev optimalne uporabe obstoječe raziskovalne infrastrukture,
- okrepitev dolgotrajnih regionalnih skupin,
- spodbujanje prenosa znanja in tehnologije.

podatkov, podatkovne zbirke in informacijski portali, visokozmogljivo računalništvo, modeliranje in kopenski obrati.

Morske in pomorske raziskave so povezane z različnimi znanstvenimi in tehnološkimi disciplinami. Za določitev **interdisciplinarnega pristopa** je potrebno povezovanje. V tem sporočilu so opredeljena glavna raziskovalna področja, na katerih je večtematski pristop nujen. Predstavljena so v okviru 2. Pri obravnavanju teh raziskovalnih vprašanj, ki se dotikajo več področij, bo posebna pozornost posvečena povezovanju socialno-ekonomskih raziskav in vplivu možnosti upravljanja.

Morska znanost vrhunske kakovosti zahteva specializirano in dovršeno raziskovalno infrastrukturo, ki je draga. Danes je delovanje večjega dela infrastrukture odvisno od nacionalnih prednostnih nalog. Za optimizacijo njene uporabe bo pomembno, da se na podlagi skupnih načrtov za prihodnje naložbe ter **standardizacijo** metodologije za merjenje, opazovanje in poročanje vzpostavijo trajni in dopolnjujoči odnosi med imetniki infrastrukture.

V številnih obalnih regijah EU se ob podpori različnih finančnih instrumentov na ravni Skupnosti ter na nacionalni in regionalni ravni razvijajo pomorske skupine. Te skupine lahko zagotovijo osredotočenje na razprave o potrebah pomorskega raziskovanja in na dogovorjene ukrepe, ki jih je treba izvesti in vključiti na regionalni ravni.

Ukrepi, ki jih je treba izvesti

- (1) razviti večtematsko povezovanje med različnimi morskimi in pomorskimi področji RTR,
- (2) spodbujati povezovanje imetnikov evropske morske raziskovalne infrastrukture na področju uporabe s poudarkom na uskladitvi postopkov,
- (3) poiskati mehanizme za trajnostno podporo in upravljanje podatkov o morjih, vključno s kartiranjem evropskih voda in povezovanjem morskih nadzornih sistemov,
- (4) na regionalni ravni razvijati obstoječe morske skupine, ki se podpirajo v okviru pobude „Regije znanja“, razvrstiti obstoječe možnosti za leto 2009 in spodbujati dolgotrajno oblikovanje skupin v okviru regionalne politike Skupnosti,
- (5) v tesnem partnerstvu s službami Komisije ter v okviru pobude Regije za gospodarsko spremembo¹³, ki je del kohezijske politike, še naprej razvijati regionalne dejavnosti na tem področju,
- (6) v partnerstvu z morskimi in pomorskimi zainteresiranimi stranmi zagotavljati podporne ukrepe ter s tem spremljati morsko in pomorsko tehnološko strokovno znanje in izkušnje, da se spodbudi hiter prenos na ravni EU.

V obdobju 2009–2010 bo Komisija v okviru 7OP sprožila zlasti večtematske skupnih razpisov o glavnih raziskovalnih temah, ki so na seznamu v okviru 2. V partnerstvu z državami članicami in morsko znanstveno skupnostjo bo predložila možnosti, kako bi se lahko razvoj

¹³ COM(2006) 675:
http://ec.europa.eu/regional_policy/cooperation/interregional/ecochange/index_en.cfm.

najpomembnejše morske infrastrukture izkoristil na evropski ravni in kako bi se optimizirala njena uporaba.

Komisija bo usklajevala vzpostavitev evropske mreže za pomorsko opazovanje in podatke (European Marine Observation and Data Network – EMODNet)¹⁴ leta 2009, ki bo povezana z GEOSS¹⁵ in GMES¹⁶.

Poleg tega bo v okviru pobude „Regije znanja“ spodbujala regionalne morske skupine ter sinergije med regijskimi morskimi raziskavami in inovacijskimi strategijami.

Posebna pozornost bo namenjena tudi inovacijskemu programu Skupnosti (PKI), da se spodbudijo ekološke inovacije ter da se morsko in pomorsko tehnološko strokovno znanje in izkušnje prenesejo na celotno EU.

Komisija bo tudi zagotovila, da bodo instrumenti 7OP prispevali k povečanju raziskovalnih in inovacijskih zmogljivosti lokalnih industrij.

Okvir 2: Seznam glavnih raziskovalnih tem, ki zahtevajo večtemarski pristop

Podnebne spremembe in oceani

Potrebna sta uspešnejše odkrivanje in boljše ocenjevanje vplivov podnebnih sprememb na oceane in obalna območja. Pomembne so tudi možnosti, kako podnebne spremembe omiliti ali kako najbolje izkoristiti njihov vpliv, pa tudi tveganja in možnosti v zvezi z Arktičnim oceanom.

Vpliv človekovih dejavnosti na obalne in morske ekosisteme ter njihovo upravljanje

Na obalne in morske ekosisteme vplivajo kopenske in pomorske dejavnosti. Pomembna sta boljše razumevanje kumulativnih učinkov teh dejavnosti in njihova omilitev z ekološko učinkovitejšimi tehnologijami.

Ekosistemski pristop k upravljanju virov in prostorskemu načrtovanju

Potreben je celosten ekosistemski pristop k upravljanju morskih virov, pa tudi znanje za razvoj možnosti obalnega in morskega prostorskega načrtovanja, da se optimizira vodenje morskih in pomorskih dejavnosti ter njihov trajnostni razvoj.

Biotska raznovrstnost v morjih in biotehnologija

Za morsko okolje je značilna velika biotska raznolikost, ki pomeni velik delež tudi v svetovnem merilu. Potrebujemo več znanja o delovanju, razvoju, varstvu in izkoriščanju (ta vključuje tudi biotehnologijo in raziskovanje tradicionalnih zdravil) biotske raznovrstnosti v morjih.

¹⁴ V oddelku 3.3 akcijskega načrta SEC(2007) 1278, priloženega Sporočilu „Celostna pomorska politika za Evropsko unijo“ (COM(2007) 575), je predvidena vzpostavitev evropske mreže za pomorsko opazovanje in podatke.

¹⁵ Globalni sistem sistemov za opazovanje zemlje (GEOSS): <http://earthobservations.org/>.

¹⁶ Globalno nadzorovanje okolja in varnosti (GMES): <http://www.gmes.info/>.

Kontinentalno obrobje in morske globine

Za okrepitev opazovanja morskih globin je potrebno boljše poznavanje usedlin na kontinentalnem obrobju in v morskih globinah, obnašanja plinskih hidratov, globokomorskih ekosistemov in tehnologij.

Operativna oceanografija in morska tehnologija

Še naprej je treba razvijati osrednje morske storitve v okviru GMES, da se izboljšajo napovedi o stanju in dinamiki morij, ocene tveganj, kot so cvetenje alg ali vpliv onesnaženja, in podpora vprašanjem pomorske varnosti.

Izkoriščanje morskih virov obnovljive energije

Oceani so ogromen vir energije in v njih so številni morski procesi, ki se lahko izkoristijo za proizvodnjo energije. Potrebno je več znanja o tem, kako izkoristiti potencial vetra na morju, morskih tokov, valovanja in plimovanja.

3.3. Sinergije

Področje uporabe

- spodbujanje sinergij na nacionalni in regionalni ravni,
- uporaba zadostnih in trajnih sredstev EU ter nacionalnih in regionalnih sredstev za bolj usklajene raziskave, da se doseže kritična masa za spopadanje z glavnimi večtematskimi izzivi na področju morskih raziskav,
- privabljanje večjega števila zasebnih naložb, med drugim z dejavnostmi evropskih tehnoloških platform in drugih skupnih pobud, ki jih podpira industrija.

Pomembno je, da se sredstva za morske in pomorske raziskave v okviru 7OP uporabijo kot sredstvo za spodbujanje sinergij med raziskovalnimi prizadevanji držav članic in da se po potrebi **doseže kritična masa** za spopadanje z glavnimi večtematskimi izzivi na področju morskih raziskav.

Okvirni program Skupnosti za RTR lahko ta proces olajša z različnimi shemami financiranja¹⁷. Mreže odličnosti¹⁸ si prizadevajo za trajni strukturni vpliv na področju spretnosti, znanja in infrastrukture. Ukrepi usklajevanja podpirajo raziskovalne skupnosti z ugotavljanjem pomanjkljivosti in določanjem prednostnih nalog za prihodnje raziskave.

Sheme ERA-NET¹⁹ nacionalnim organizacijam za financiranje raziskav omogočajo usklajevanje njihovih prizadevanj in spopadanje s skupnimi izzivi. Lahko so povod za ERA-NET+, ki podpira države članice pri vzpostavitvi in financiranju skupnih razpisov kot predhodnega koraka k izvajanju člena 169 Pogodbe ES.

¹⁷ Glej zeleno knjigo o pomorski politiki, referenčni dokument št. 8 o raziskavah v zvezi z morjem in prihodnosti evropske pomorske politike: http://ec.europa.eu/maritimeaffairs/suppdoc_en.html.

¹⁸ Na primer: MGE, MARBEF, EUROCEANS, VISIONS.

¹⁹ Na primer: MARINERA, MARIFISH, AMPERA, BONUS, ECORD, CIRCLE.

Po drugi strani so bile evropske tehnološke platforme²⁰ uvedene za doseg soglasja o raziskovalnih politikah v okviru določenega panožnega sektorja. Izdelana je skupna vizija za prihodnost, ki ji sledi Agenda strateškega raziskovanja, s katero so se države članice zavezale, da bodo izvajale njene cilje.

V strategiji bodo proučene vse te možnosti za doseg sinergij.

Ukrepi za izvedbo

- (1) na podlagi dosežkov obstoječih shem ERA-NET predlagati mednacionalne raziskovalne sheme,
- (2) prek ERA-NET+ omogočiti združevanje nacionalnega javnega financiranja,
- (3) na podlagi sedanjih pobud sprejeti predhodne ukrepe za izvajanje člena 169 Pogodbe ES,
- (4) uskladiti se z drugimi shemami Skupnosti in evropskimi shemami, da se financirajo raziskave (PKI, sredstva kohezijskega sklada, EUREKA, COST),
- (5) določiti in izvajati skupno načrtovanje.

Komisija bo v obdobju 2009–2010 predložila zlasti konkretne predloge za racionalizacijo obstoječe sheme ERA-NET. Če je to upravičeno in zadevna država članica to podpira, bo Komisija proučila možnost podpore programom za morske raziskave iz člena 169 ter dolgoročno predlagala skupno načrtovanje v skladu z načeli in mehanizmi, določenimi v zadevnem sporočilu Komisije²¹.

4. NOVE OBLIKE UPRAVLJANJA NA PODROČJU RAZISKAV

Strategija zahteva oblikovanje učinkovitega in inovativnega okvira za upravljanje raziskav, ki vključuje znanstvenike, oblikovalce politik in javnost, da se dosežeta skupno razumevanje in odločanje ob poznavanju vseh zadevnih informacij, ki temeljita na zanesljivem znanstvenem poznavanju. Glede na globalno naravo izzivov in odprtost ERP za partnerje iz drugih regij sveta²² bo imela mednarodna razsežnost v tem okviru pomembno vlogo.

Tako tradicionalne morske in pomorske raziskovalne kot tehnološke skupnosti so izrazile potrebo po okrepitvi dialoga med njimi, da se zagotovi jasna porazdelitev vlog in odgovornosti med Evropsko unijo, nacionalnimi javnimi organi in zasebnimi podjetji.

Ključen je dober model upravljanja, ki bo temeljil na močnih in trajnih znanstvenih partnerstvih. To bo olajšalo proces povezovanja med morskimi in pomorskimi znanostjo.

Pričakuje se, da se s predlaganim modelom upravljanja:

²⁰ Glej tehnološko platformo WaterBorneTP: <http://www.waterborne-tp.org/>.

²¹ Skupnemu načrtovanju na področju raziskav naproti („Towards Joint Programming in Research“), COM(2008) 468.

²² Na primer od vrha v Madridu leta 2002 se na vsakem vrhu med EU ter Latinsko Ameriko in Karibi (LAK) poziva k razvoju območja znanja EU–LAK.

- doseže soglasje med morskimi in pomorskimi zainteresiranimi stranmi o strateških vprašanjih morskih in pomorskih raziskav na vseevropski in regionalni ravni,
- spodbudi interdisciplinarno sodelovanje in razvije celostno znanstveno poznavanje morskih in pomorskih vprašanj ter razširijo izsledki raziskav in znanje,
- spodbujajo izmenjave med morskimi znanostjo ter pomorskimi in morskimi panogami, s čimer se opredelijo vprašanja skupnega interesa in morebitno sodelovanje med stranema,
- raziščejo načini in sredstva za vključitev znanstvenikov v komercialno izkoriščanje izsledkov, ki izvirajo iz njihovih raziskav,
- spodbuja usklajen dialog med znanstveno skupnostjo in oblikovalci politik, s katerim bi se dosegla večje usklajevanje med cilji raziskav in politik ter usmerjenost izsledkov raziskav k politikam,
- okrepijo partnerstva s tretjimi državami, zlasti s tistimi, s katerimi si Evropa deli morske bazene, da se okrepi trajnostno upravljanje teh skupnih morij.

Komisija predlaga začetek uporabe novega modela upravljanja za raziskav, in sicer v obliki „**forum**“, ki bo pomenil „**dolgoročno trajnostno partnerstvo**“ in vključeval obstoječe mreže in vse ključne partnerje v morskih in pomorskih raziskovalnih in panožnih sektorjih ter:

- ob posvetovanju z zainteresiranimi stranmi, državami članicami in institucijami Evropske unije stalno posodabljal raziskovalne prednostne naloge, ugotavljal pomanjkljivosti in dajal strateške nasvete,
- izvajal raziskovalne prednostne naloge ter posvečal posebno pozornost novim oblikam sodelovanja, inovativnim shemam financiranja, širjenju in izkoriščanju izsledkov raziskav,
- srednjeročno razvil funkcijo predvidevanja.

Člani partnerstva bodo pozvani k predložitvi predlogov za okrepitev sodelovanja s tretjimi državami, da se poveča udeležba v obsežnih mednarodnih raziskovalnih programih. Posebno pozornost bi bilo treba nameniti raziskavam mednarodnih oceanskih voda („blue ocean“) zunaj nacionalnih pristojnosti in raziskavam morskih globin. Spodbujati bi bilo treba tudi sodelovanje z državami, ki mejijo na EU, da se določijo skupne regionalne strategije morskih raziskav.

Komisija za utrditev tega partnerskega procesa predvideva, da se v prihodnjih letih predlagajo ukrepi, katerih cilj bi bilo oblikovanje mrež med morskimi in pomorskimi raziskovalnimi skupnostmi. Poleg tega bo Komisija kar se da izkoristila razpoložljiva orodja in instrumente za opredelitev in spodbudo mednarodnega raziskovalnega sodelovanja s sosednjimi državami in drugimi tretjimi državami na področjih odličnosti.

Morska politika EU mora temeljiti na najboljšem možnem morskem in pomorskem znanstvenem poznavanju. Uvesti je treba zagotavljanje rednih dvostranskih povratnih

informacij med morsko znanostjo in pomorsko politiko. Zato bi moral partnerski proces o raziskavah, ki je opisan zgoraj, dopolnjevati usklajen dialog med znanstveno skupnostjo in oblikovalci pomorske politike, kakor je navedeno v sporočilu o celostni pomorski politiki EU.

Komisija bo prihodnje leto ocenila pogoje za vzpostavitev takega svetovalnega mehanizma.

Poleg tega bo Komisija v povezavi z dnevom pomorstva EU in ob podpori skupine izjemnih osebnosti od leta 2009 omogočila redno organiziranje konference z zainteresiranimi stranmi s področja evropskih morskih in pomorskih raziskav.

5. SKLEPNE UGOTOVITVE

Komisija poziva Svet in Evropski parlament, da podpreta evropsko strategijo za pomorske raziskave ter zlasti:

- podpreta predlagana sredstva in ukrepe za obravnavanje zapletenosti sistema oceanov in morij,
- podpreta predlagani mehanizem za upravljanje morskih in pomorskih raziskav ter
- se zavežeta k izvajanju ukrepov v okviru zadevnih področij pristojnosti.

Komisija bo spremljala izvajanje te strategije in zagotavljala redna poročila o njegovem napredku. Prvo poročilo bo predložila najpozneje leta 2012.